

І.А. Бондіні,

заступник начальника управління організації профорієнтації та профнавчання –
начальник відділу організації профорієнтації Державного центру зайнятості, м. Київ

Профорієнтація як засіб задоволення перспективних потреб економіки у кваліфікованій робочій силі

Сучасний світ стоїть на порозі глобальних змін, які позначатимуться на долі кожної країни, і в цих умовах успішність держави тісно пов'язана з розвитком її людського капіталу, складовою якого є професійний потенціал кожної людини та нації в цілому. Важливим чинником впливу на цей потенціал, а також одним із важливих засобів задоволення перспективних потреб економіки у кваліфікованій робочій силі, є професійна орієнтація.

Добре відомо, що майже до кінця минулого десятиліття в Україні, на жаль, не було навіть започатковано цілісної системи професійної орієнтації всіх соціальних та вікових груп населення.

Становлення професійної орієнтації як системи на державному рівні почалося у 2008–2009 рр. Цьому сприяло прийняття Концепції державної системи професійної орієнтації населення, Плану заходів з її реалізації та утворення Ради з питань професійної орієнтації населення як консультативно-дорадчого органу при Кабінеті Міністрів України.

Протягом останніх років увага соціальних інституцій, покликаних здійснювати професійну орієнтацію різних категорій населення, приділялася найбільш актуальним питанням: зайнятості молоді та реінтеграції інвалідів, підвищенню престижності робітничих професій, створенню Національної рамки кваліфікацій, перспективним напрямом досліджень з професійної орієнтації населення тощо.

На останньому засіданні Ради з питань професійної орієнтації населення 21 лютого 2012 року під головуванням віце-прем'єр-міністра України – міністра соціальної політики України С.Л. Тігіпка були підведені певні підсумки роботи за

період 2008–2011 рр. та висловлені пропозиції продовжити роботу до 2020 р.

Отже, що саме ми повинні врахувати у профорієнтаційній роботі на найближчі роки?

Нам належить вирішити найскладніше завдання: протидіяти негативним тенденціям у суспільній свідомості та кризовим впливам в економіці і поступово формувати нову якість робочої сили.

Сучасні вимоги до професійної орієнтації – це комплексність, інноваційність та спрямованість на найбільш проблемні категорії населення.

У найближчій перспективі увага приділятиметься таким цільовим групам: незайнятому населенню, вивільнюваним працівникам, інвалідам, молоді, у тому числі учнівській, випускникам шкіл, які не працюють та не навчаються, сільському населенню, особам передпенсійного віку, звільненим у запас військовослужбовцям, засудженим, які здобувають освіту в навчальних закладах при установах виконання покарань або готуються до звільнення, та багатьом іншим. При цьому найважливішим напрямом зараз є робота з молоддю. Адже це – майбутнє соціально-економічного розвитку країни. Недаремно на останній сесії Міжнародної конференції праці молодіжну зайнятість визначено як “кризу всередині кризи”. Нам належить і далі спрямовувати увагу молоді саме на ті професії, які мають високий попит у реальному секторі економіки. Це насамперед робітничі професії.

Робітник є основою економіки, для інноваційного розвитку якої нам потрібна робітнича еліта – висококваліфіковані робітники сучасних високотехнологічних галузей. Світова практика показує, що найбільш ефективною є орієнтація молоді на інтегровані (укрупнені) робітничі професії. В сучасному Державному класифікаторі

професій налічується 14 таких професій. На 2012 рік Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України передбачило ще 60 таких професій.

Окрім робітничих, потребують уваги також технічні та інженерні спеціальності. Потрібно адаптувати умови практичної підготовки у навчальних закладах до вимог сучасного виробництва та комплексно підходити до закріплення молоді на робочих місцях.

Вочевидь, що це – завдання сфери освіти і роботодавців, але питання закріплення молоді на робочих місцях як частину цієї комплексної роботи вже сьогодні вирішують працівники державної служби зайнятості, зокрема під час проведення профорієнтаційних заходів.

Сьогодні не тільки молодь потребує посиленої уваги. Значна частина наших співвітчизників старшого віку опинилась, так би мовити, на роздоріжжі. Перед ними вибір – продовжувати працювати чи залишити роботу, намагатись встигнути за ринковими процесами чи поступово знижувати планку своїх домагань.

Це питання тісно пов'язане з проблемою освіти дорослих, яка активно вивчається у світі. Але вже сьогодні очевидно, особливо в контексті Закону “Про професійний розвиток працівників”, що робота з цієї цільовою групою має бути спрямована на мотивацію до продовження активного трудового життя та оволодіння новими компетенціями. Це також орієнтація на підтвердження неформальної освіти.

По суті, ми маємо опрацювати один з нових механізмів так званого соціального ліфту – підвищення соціального статусу людини на основі реалізації її особистісного та професійного потенціалу. Складовою цього механізму має стати просування в професійній кар'єрі за рахунок визнання кваліфікацій, здобутих без проходження формального навчання.

Наше завдання – орієнтувати на цю частину дорослого населення, яка з різних причин буває змушена займати місця, що не потребують кваліфікації.

Ми маємо дати шанс кожному, хто готовий до руху вперед на своєму професійному шляху. Для цього необхідно використовувати весь арсенал сучасних технологій та засобів, які роблять профорієнтаційні послуги доступними для кожного. Це мобільні засоби інформування, інтернет-ресурси, інформаційно-комунікаційні технології, профорієнтаційні термінали в школах, сучасні профорієнтаційні матеріали для різних цільових груп населення тощо.

Будуть вдосконалюватися форми роботи, насамперед з молоддю, яка є найбільш вразливою частиною населення, але водночас найбільш чутливою до усього нового, передового, сучасного.

У зв'язку з цим питання профорієнтації мають бути предметом постійної уваги в системі підвищення кваліфікації всіх категорій працівників, причетних до цієї роботи. Особливо це актуальне в умовах впровадження нових технологій надання соціальних послуг державною службою зайнятості.

Крім того, треба посилити увагу до вдосконалення нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення, вивчати та впровад-

жувати світовий досвід, тісно співпрацювати із ЗМІ.

Варто пам'ятати, що важливим чинником успішного розвитку є подолання кризи настроїв та мотивації населення. Жахлива статистика свідчить, що в Україні відсоток суїцидів серед молоді до 14 років удвічі вищий, ніж у європейських країнах.

Разом із тим сьогодні у профорієнтаційній роботі майже не задіяний такий потужний засіб, як позитивний емоційний вплив, пропущений крізь призму особистого сприйняття людини.

Шляхи такого впливу можуть бути різноманітні: це використання можливостей соціальних мереж, літератури та мистецтва, навіть шоу-бізнесу; проведення видовищних та змагальних заходів тощо.

Перші кроки в цьому напрямі вже зроблено. Два роки поспіль проводиться Всеукраїнський профорієнтаційний турнір учнівських команд "ПОУМУ". Заходу, подібного такому, за роки незалежності України взагалі не було. Він гідно оцінений не тільки педагогічними колективами, отримав високу оцінку спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні. Найважливіше, що турнір сподобався молоді. Адже коли інформацію надає рівний рівному, та ще й в емоційній формі, то й ставлення до неї позитивне.

Зокрема, є доручення Секретаріату Кабінету Міністрів України продовжити роботу з проведення мотиваційних заходів з учнівською молоддю, і я думаю, що такі заходи ми повинні ширше застосовувати.

Хочу звернути вашу увагу на те, що згадані напрями подальшої роботи не є вичерпними. Кожний з органів, які займаються профорієнтацією, має власні пріоритети та своє бачення шляхів вдосконалення профорієнтаційної роботи щонайменше на найближчі роки.

Підсумовуючи зазначене, можна окреслити такі узагальнені напрями подальшої роботи:

- активізація інформаційно-консультативної та профорієнтаційної роботи з цільовими групами незаангажованого населення;

- впровадження нових форм профорієнтаційної роботи з молоддю з метою мотивації її до вибору професій, затребуваних у реальному секторі економіки, та професійної адаптації на виробництві;

- забезпечення професійної орієнтації населення старшого віку з метою мотивації до продовження активного трудового життя, оволодіння новими компетенціями, які потрібні на сучасному ринку праці;

- проведення профорієнтаційної роботи на основі соціального партнерства.

С.В. Кочанова,

заступник директора Черкаського обласного центру зайнятості, м. Черкаси

Підготовка кваліфікованих кадрів на замовлення роботодавців

Забезпечення кваліфікованими кадрами сільського господарства та промисловості є першочерговим завданням Черкаської обласної служби зайнятості.

Центри зайнятості області скеровують свої зусилля на пошук і максимальне використання вакансій та збільшення обсягів професійного навчання та перенавчання безробітних на замовлення роботодавців.

Але, як відомо, неможливо проводити підготовку майбутніх кадрів

не володіючи інформацією про перспективи розвитку підприємств.

Не секрет, що протягом останніх 20 років на державному рівні жодною інституцією не проводилось ґрунтовного прогнозування потреб ринку праці в працівниках у професійному розрізі. Але ж для того щоб впливати на процеси, які відбуваються на ринку праці, потрібне чітке визначення вектора його розвитку. Сьогодні навчальні заклади не володіють інформацією про галузі, що будуть

розвиватися, та здійснюють підготовку спеціалістів, яких надлишок на ринку праці. Наслідком такої ситуації є те, що випускники навчальних закладів поповнюють ряди клієнтів служби зайнятості, а роботодавці залишаються без необхідних кваліфікованих кадрів.

Ситуація на ринку праці весь час змінюється, що вимагає нових підходів у роботі служби зайнятості стосовно обслуговування клієнтів. Цей рік для служби зайнятості почався